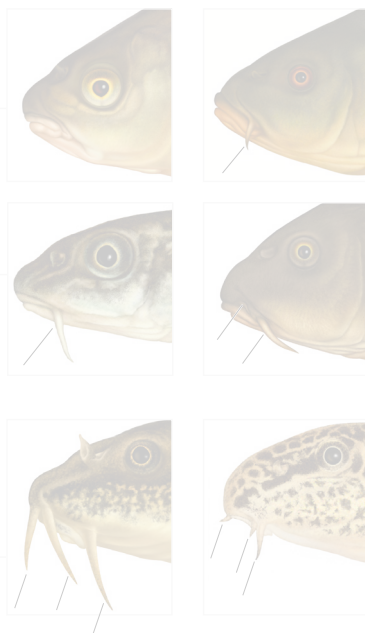

Bestämningsnyckel till svenska familjer av karpfiskar – Cypriniformes

1. Mun utan eller med ett eller två par skäggstömmar (mycket korta hos sutare)..... familj Cyprinidae karpfiskar s. 112
- Mun med tre par skäggstömmar..... 2

Key to Swedish families of carps and loaches – Cypriniformes

1. Mouth without or with one or two pairs of barbels (very short in Tench) .....Family Cyprinidae Carps, minnows and barbs p. 112
- Mouth with three pairs of barbels..... 2

2. Kropp brun eller grå, på sin höjd med oregelbundna, ej kontrasterade fläckar och utan skarp tagg under vardera ögat..... familj Nemacheilidae *Barbatula barbatula* grönlång s. 151
- Kropp vitaktig med svarta eller mörkgrå, kontrasterade fläckar samt en skarp tagg under vardera ögat ..... familj Cobitidae *Cobitis taenia* nissöga s 150

2. Body brown or grey; spots absent or irregular and indistinct. No sharp spine beneath the eyes.....Family Nemacheilidae *Barbatula barbatula* Stone Loach p. 151
- Body whitish with contrasting, black or dark grey spots and a sharp spine beneath the eyes..... Family Cobitidae *Cobitis taenia* Spined Loach p. 150

FAMILJ Cyprinidae – karpfiskar

ORDNING

Cypriniformes

FAMILJ

SLÄKTE

Familjen karpfiskar (Cyprinidae) omfattar totalt omkring 2 500 arter. Det är den artrikaste familjen bland ryggradsdjuren och även den artrikaste familjen bland de svenska fiskarna. Karpfiskar finns i såväl sötvatten som brackvatten över hela Eurasien och Afrika samt

i Nordamerika och nordligaste Centralamerika, men de saknas i mellersta och södra Centralamerika, Sydamerika och Australien. Mer än två tredjedelar av arterna finns i Kina och Sydostasien.

Den största arten, *Catlocarpio siamensis*, blir uppemot tre meter lång, och några andra arter blir en meter långa eller mer. I allmänhet är dock karpfiskar småväxta, och familjen innehåller världens kortaste fisk, minstling *Paedocypris progenetica*, där honorna är könsmogna vid 7,9 mm totallängd och det största kända exemplaret bara är drygt en centimeter (10,3 mm) långt.

Utseendemässigt är variationen mycket stor inom familjen, och man finner representanter för den i vitt skilda miljöer. Det finns karpfiskar som sitter fastsugna vid stenar i snabbströmmande bergsbäckar. Det finns också avpigmenterade, blinda grottfiskar och silvriga, stimlevande arter som motsvarar sillstim i havet; snabbsimmande, torpedformiga rovfiskar med stora gap.

Underfamilj Cyprininae

Tribus Cyprinini (karp *Cyprinus carpio*, ruda *Carassius carassius*, silverruda *Carassius gibelio* och liknande arter i Eurasien)

Tribus Barbini ("barber" i Afrika, Asien och Europa, bl.a. släktet *Barbus* i Europa)

Tribus Labeonini (arter med sugmun i Asien och Afrika, bl.a. akvariefisken eldstjärt *Epazelorhynchus bicolor*)

Underfamilj Cultrinae (uteslutande i östra Asien, bl.a.

rovkarp *Chanodichthys erythropterus*)

Tribus Cultrini

Tribus Xenocyprinini (i Sverige marmorkarp *Hypophthalmichthys nobilis*)

Underfamilj Acheilognathinae (bl.a. bitterling *Rhodeus amarus* i Europa)**Underfamilj Squaliobarbinae** (naturligt förekommande i östra Asien, bl.a. gräskarp *Ctenopharyngodon idella*)**Underfamilj Tincinae** (endast arten sutare *Tinca tinca*)**Underfamilj Gobioninae** (sandkrypare *Gobio gobio* och närbesläktade arter i Europa och norra Asien)**Underfamilj Danioninae** (huvudsakligen små, afrikanska och sydasiatiska arter, t.ex. sebrafisk *Danio rerio*)**Underfamilj Leuciscinae** (mörtliknande fiskar i norra Eurasien och Nordamerika)

Tribus Leuciscini (i Sverige asp *Aspius aspius*, färna *Squalius cephalus*, groplöja *Leucaspis delineatus*, id *Leuciscus idus*, mört *Rutilus rutilus*, sarv *Scardinius erythrophthalmus*, skärkniv *Pelecus cultratus*, stäm *Leuciscus leuciscus*)

Tribus Alburnini (i Sverige löja *Alburnus alburnus*)

Tribus Abramidini (i Sverige braxen *Abramis brama*, björkna *Blicca bjoerkna*, faren *Ballerus ballerus*, vimma *Vimba vimba*)

Tribus Pogonichthyini (i Sverige elritsa *Phoxinus phoxinus*)

Karpfiskar är en mycket artrik familj som omfattar ca 2 500 arter. Bland annat för att underlätta hanteringen av en så stor mängd arter har man delat upp familjen i flera underfamiljer. Det råder dock delade meningar om exakt hur dessa är besläktade med varandra och vilka arter som ingår i respektive underfamilj. Tabellen visar ett förslag till indelning som ofta följs. En del av underfamiljerna delas vidare in i triber, en systematisk nivå mellan underfamilj och släkte.

I Nationalnyckeln har vi valt att presentera släkten och arter i alfabetisk ordning. Det innebär att arterna inte presenteras i den systematiska ordning som visas i tabellen.

ILLUSTRATION: LINDA NYMAN

Alla karpfiskar lägger ägg, och i samband med hanarnas territorialbeteende kan visst försvar av lekplatsen förekomma även efter avslutad lek. Äggen läggs som regel fritt och klipbar fast vid växtlighet eller föremål i vattnet.

För klassifikation och artbestämning är svalgbens-tändernas form och antal, fjällens storlek och form, eventuell förekomst av skäggtömmar samt fenornas placering av stor betydelse. Europeiska arter har sällan någon distinkt färgteckning, men hos tropiska arter är färger och färgmönster av stor betydelse.

Man räknar inte med att hitta ytterligare arter av karpfiskar som spontant förekommer i Sverige, men däremot finns det goda möjligheter för främmande arter att etablera sig här. Karp *Cyprinus carpio* är en inplanterad art som etablerat sig och nu räknas till de inhemska arterna. En art som kan stå på tur är bandslätting *Pseudorasbora parva*, en liten art i underfamiljen Gobioninae från Kina som spridit sig över större delen av Kontinentaleuropa upp till Danmark. Bandslätting tros följa med obemärkt i sändningar av någon av de kinesiska karparter som hålls i dammar eller i odlingar (gräskarp *Ctenopharyngodon idella*,

marmorkarp *Hypophthalmichthys nobilis* och silverkarp *Hypophthalmichthys molitrix*). Eftersom den förekommer naturligt så långt norrut som i Amurfloden kan den uthärda klimatet även i delar av norra Europa. De kinesiska karporna överlever i de södra delarna av Sverige, men de förökar sig uppenbarligen inte här.

Familjen karpfiskar (Cyprinidae) indelas i ett antal underfamiljer, men det finns ingen uttalad samsyn om deras sammansättning eller inbördes släktskap. Tabellen ovan är därför bara en fingervisning om olika grupperingar som förekommer i litteraturen.

I Sverige dominerar familjen karpfiskar av arter i underfamiljen Leuciscinae som lever i det fria vattnet. De flesta av dem är silverglänsande och har relativt stora fjäll. Alla saknar skäggtömmar. Dessutom förekommer sutare (i underfamiljen Tincinae), som har skäggtömmar och mycket små fjäll, liksom den bottenlevande arten sandkrypare (i underfamiljen Gobioninae) som har mörka fläckar och skäggtömmar samt ruda, silverruda och karp (i underfamiljen Cyprininae) som har bred ryggfena och en tagg framtill i ryggfenan och analfenan.